



להחליף דיסקט בגישה. עו"ד ד"ר איסר איציק | צילום: יח"צ

הרגולציה הסביבתית: תובנות מהשטח והמלצות

אל תתנו לרגולציה הסביבתית להפגיע אתכם: השינויים שמתחוללים בה, והעלייה במודעות ובפעילות אקטיביסטית של תושבים למען הגנת הסביבה, הם סיבה טובה 'לחשב מסלול מחדש' | עו"ד ד"ר ציפי איסר איציק

פעם גם לזירה המשפטית. חברה יצרנית הנקט לעת לעין הסערה, והופכת יעד למחאה אקטיביסטית כזו, עלולה לנהוג על-פי קודי התנהגות שבהם היא מורגלת בזירה העסקית - וזוהי, כמובן, טעות נפוצה.

הזירה הציבורית שבה מתנהלת המחאה האקטיביסטית היא זירה שונה. בזירה זו, תגובה כוחנית או מבטלת מצד החברה הנתפסת כצד החזק עלולה להיות בעוכריה, ולסכל סיכוי לקבלת קשב. אחרי שנים של ניסיון בזירה הציבורית, ניתן לומר בבירור כי התמודדות עם מחאה של פעילי סביבה אינה נמנית על ההתמודדות העסקית שבשגרה, אלא מחייבת תחילה הבנה לחיוב של שותף הציבור, התמודדות עניינית עימם, ושילוב של גישה זו בכל אפיקי הפעולה.

5. הערכת החשיפה הסביבתית על-בסיס הפעילות במתחם היצרני בלבד

מטעמים ניהוליים פנימיים, מפעלים רבים מבצעים הערכה של החשיפה הסביבתית הכרוכה בפעילותם, וזו תופעה מבורכת. עם זאת, על-מנת לקבל הערכה מושכלת ומדויקת ככל האפשר, חשוב במצבים אלה לשים לב לא רק למתרחש בגבולות המפעל. חשוב לדעת כי דרישות סביבתיות למפעלי תעשייה המופנות על-ידי הרגולטור, מושפעות לא רק מההשלכות הסביבתיות של פעילותם אלא גם על מה שהמתרחש בסביבת המפעל. כך, למשל, אם קיימים או מתוכננים שימושי קרקע רגישים בסמיכות (כגון שכונת מגורים או בית ספר) עשוי המפעל לעמוד מול דרישות הנגזרות מסמיכות זו, ובגיבן לצמצם סיכונים הנובעים מתוך שטח המפעל. לפיכך, טוב יעשה המפעל אם ינהל מעקב אחר יוזמות תכנוניות בסביבתו, יבחן את השלכותיהן על פעילותו, ויערך אליהן מבעוד מועד.

ההמלצות הללו הן רק דוגמה למגוון כלים ודרכי התנהלות במציאות הסביבתית המורכבת של זירת הרגולציה הסביבתית. החלפת דיסקט בגישה לרגולציה הסביבתית, היערכות מראש והתייעלות ניהולית בהקשר זה, טומנים בחובם יתרונות משמעותיים ליצרנים בתעשייה, לציבור ולמשק.

הכותבת הינה שותפה במשרד עו"ד ליפא מאיר ושות', וראש תחום הגנת הסביבה, קלינטק ואנרגיה נקיה במשרד. בעבר שימשה כיועמ"ש וכמנכ"ל 'אדם טובע ודין' והובילה בתפקיד זה שורת נושאים סביבתיים בסדר היום הציבורי. כמו כן, הייתה שותפה לקידום רפורמות רגולטוריות חדשניות בתחום הגנת הסביבה, השתתפה במשלחות ישראל לוועידות השנתיות של אמנת האקלים של האו"ם, ורכשה ניסיון משפטי עשיר בתחומי פעילות. בתפקידה הנוכחי, מעניקה ד"ר איסר-איציק ייעוץ בנושאי משפט סביבתי וניהול סיכונים סביבתיים, ליווי רגולטורי בתחומי הרגולציה הסביבתית, וייצוג בהליכים משפטיים, מנהליים ובעסקאות במגוון רחב של נושאים סביבתיים, קלינטק ואנרגיה נקיה.

נה המפרים את חוקי הגנת הסביבה, מוביל לחיוב שיפתן להליכי אכיפה מההיבט הרגולטורי הסביבתי. כך, חברות ומנהליהן מוצאים את עצמם מול כתבי אישום בגין מפגעים סביבתיים שיצרו קבלני המשנה שלהם.

לא כדאי להיות מופתעים בעניין זה. אנו ממליצים לכל חברה המתקשרת עם קבלני משנה, לוודא שהינם מבינים את מהות החובות המוטלות עליהם מכוח דיני הגנת הסביבה, וכי הם מצוידים בכל ההיתרים הנדרשים לצורך עמידה בהסכם ואף לפקח על יישומם. מהלך זה ותיעודו, עתידים לצמצם את חשיפת החברה המזמינה לסיכונים סביבתיים הנובעים מפעילותו של קבלן המשנה.

4. פעילי הסביבה וארגוני תושבים כקהל יעד רלוונטי

צמיחתה של הפעילות האקטיביסטית המקורית מית על צורותיה השונות והמגוונות, בקרב קבוצות תושבים מודאגים לנוכח סיכונים סביבתיים קיימים או צפויים, היא תופעה מוכרת. יציאת תושבים לרחובות והשתתפותם במחאות ובהפגנות לשינוי מציאות החיים, לא פוסחת גם על התחום הסביבתי. מחאה ציבורית זו גולשת לא

לה, הגנת הסביבה ועוד), שלא התיישבו ביניהן ואפילו עמדו בסתירה הדדית. הניסיון הראוי של המשרד להגן"ס לאחד תחת חוק אחד את כל מנגנוני הרישוי הסביבתי לרישיון סביבתי משולב, טרם הצליח. הצעת החוק הממשלתית עדיין נדון בה במימים אלה.

מעבר לצורך בתיאום בין מנגנוני הרגולציה ברמה השלטונית הלאומית, ניתן לפעול גם ברמה של החברה המפוקחת בתעשייה. ניתן לערוך תרשים המציג את תיחום נושאי הפיקוח הרגולטורי החלים על המפעל, ולהיערך לטפל בכל חזית כזו בהתאם למאפייניה. גם כאן, היערכות מראש והבנת המציאות הרגולטורית ודרכי התנהלותה, ימזערו את הסיכוי להיתקל בחסמים בלתי צפויים - דבר שימנע בזבוז זמן ומשאבים מיותרים.

3. שלילתה של הנחת המוצא כי האחריות להגנת הסביבה נעצרת אצל קבלן המשנה

חברות המתקשרות עם קבלני משנה או ספקי משנה (להלן: 'קבלן המשנה') מטילות לרוב את האחריות המלאה לביצוע ההסכם על קבלן המשנה לפי העניין. להפתעתן, הן מגלות כי ביצוע פעולות או קבלת שירותים באמצעות קבלני מש-

ה שינויים שמתחוללים ברגולציה הסביבתית, והעלייה במודעות ובפעילות אקטיביסטית של תושבים למען הגנת הסביבה, הם סיבה טובה 'לחשב מסלול מחדש' בקרב כל מי שכפוף לרגולציה הסביבתית. הבנת המציאות החדשה והיערכות נכונה מבעוד מועד, יכולות למנוע טעויות נפוצות ולחסוך עלויות ניכרות תוך צמצום החשיפה המשפטית של החברה ומנהליה. מהם, אם כן, אותם הרגלים מוטעים שכדאי להיגמל מהם בנושא זה? להלן מקבץ המלצות פרקטיות להתמודדות יעילה.

1. נוהל 'תייק ושכח' אינו רלוונטי לשלל הרישיונות וההיתרים הסביבתיים

פעילות יצרנית, כידוע, כפופה לשרות היתרים ורישיונות ארוכה מטעם הרגולטור הסביבתי ומטעם רגולטורים נוספים. עם קבלתם, יש מי שמתייק כל אחד מהרישיונות וההיתרים הללו בתיקיות מסמכים נפרדת עד למועד חידושי שם. זהו הרגל שכדאי להיגמל ממנו. תחת זאת, מומלץ לערוך מיפוי אינטגרלי של כל ההיתרים והרישיונות הסטטוטוריים הללו, במטרה ליצור רשימה סדורה של מועדים משמעותיים, ובהם: מועדי תפוגתם, תאריכי הגשת דוחות ודיווחים לרשות המפקחת, ולוחות זמנים לפעולות מדידה וניטור הנדרשים לפיהם.

יצירת לוח זמנים שנתי סדור לחובות, הנובעות מכוח הרגולציה הסביבתית, הינו כלי יעיל והכרחי למניעת חשיפות רגולטוריות של חברות ומנהליהן לצעדי אכיפה פליליים, כמו-גם לצמצום חשיפות לחיובים כספיים ניכרים בגדרם של עיצומים כספיים בגין אי-עמידה בחובות הרגולטוריות על-פי אותם רישיונות והיתרים. השקעת המשאבים, הכרוכה במיפוי אינטגרלי סדור של החובות הרגולטוריות על-פי מועדיהן, מחזירה ומצדיקה את עצמה לחלוטין.

2. הימנעות מתגובה של קיפאון או קיבעון אל מול סבך בירוקרטי

אחת התלונות השגורות בפיהם של יצרנים בתעשייה, על ענפיה השונים, מתמקדת בריבוי הרגולטורים המפקחים עליה ובצמיחתן התכופה של דרישות חדשות שהולכות ומחמירות עם הזמן. בשנים האחרונות בארץ, בדומה למרחש בעולם המערבי, אנו עדים לביזור רגולטורי היוצר חפיפה בין תחומי סמכויותיהם של רגולטורים שונים, ולעיתים אף לסתירות באופן הפעלתן.

כך, למשל, בתחום המזון היינו עדים למפעלים שנאלצו להתמודד עם דרישות שונות מרגולטורים שונים (ובהם - משרדי הבריאות, הכלכל-

